

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

«Vācu daiļliteratūras tulkojumi latviešu grāmatniecībā no 1991. līdz 2000.gadam»

Tālivaldis Kronbergs,

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes doktorants

levadam

- Pētījums tapa kā **maģistra darbs** Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē 2023.gadā, vadītājs profesors **Viesturs Zanders**
- Skatījums ir no **grāmatniecības** pozīcijām
- Izmantota statistika, kas apkopota **2022.gadā** (ieskaitot), tomēr nav pamata uzskatīt, ka situācija (tendence) ir būtiski mainījusies

Problēma

- Izdotās daiļliteratūras tulkojumi (grāmatniecības kontekstā) ir pētīti, tomēr tie **nepārklāj visas valodas un laika posmus**
- Tobrīd nebija pētīta no vācu valodas tulkotā daiļliteratūra, kas **izdota pēc 1991.gada**
- Norobežojumi:
 - Tulkotā **Vācijas vācu daiļliteratūra**, nevis Austrijas, Šveices vai Luksemburgas (u.c. vietu/valstu), lai arī ne vienmēr 100% īstenojami
 - **No 1991. līdz 2000.gadam**, nevis līdz 2023.gadam

Teorētiskā bāze

- Metateorija — **pragmatisms**
- Grāmatniecības teorijas:
 - **Roberta Darntona Komunikācijas modelis** (*Robert Darnton Communications Circuit*)
 - **Džona Fezera Komunikācijas modelis** (*John Feather Communications Circuit*)
 - **Marī Alises Bellas un Brendas M. Hosingtones Agrīnās mūsdienu Lielbritānijas drukāto tulkojumu izpētes modelis** (*Marie—Alice Belle and Brenda M. Hosington Model for the study of printed translations in early modern Britain*)

Rezultāti, I

- **Datu avoti** — kopkatalogs un «Datu masīvs par izdevējdarbību Latvijā: 1991. — 2022.gads»
- Būtiski pieminēt — **Latvijas un latviešu, t.sk. trimdas grāmatniecība, nav viens un tas pats**
- Izdoti **19 tūkstoši 754 grāmatas** (gadā vidēji 1 tūkstotis 975 grāmatas, 28,2% no kopskaita, kas izdots no 1991. līdz 2022.gadam), no tām **daiļliteratūra bija 5 tūkstoši 81 grāmata** (gadā vidēji 508 grāmatas, 25,7% no kopējā skaita)

Rezultāti, II

- Kā tulkojumi no svešvalodām izdoti **5 tūkstoši 64 grāmatas** (dažādu tematu, ieskaitot daiļliteratūras) jeb 25,6%
- **2 tūkstoši 743 grāmatas** bija tulkotā daiļliteratūra (13,8% no izdoto grāmatu kopskaita, 54,1% no daiļliteratūras kopskaita)
- **Vācu kā avotvaloda (2.vietā aiz angļu)** — ar 459 daiļliteratūras grāmatām (2,3% no izdoto grāmatu kopskaita, 9% no daiļliteratūras kopskaita, 16,7% no tulkotās daiļliteratūras kopskaita)
- Latviešu grāmatniecībā izdoti **416 vācu daiļliteratūras tulkojumi** — no tiem atkārtoti laisti klajā ir 236 (56,7% no kopumā izdotā)

Hipotēze

- «Pēc Latvijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošanas 1990./1991.gadā tika izdoti nevis jaunākie/aktuālākie vācu daiļliteratūras tulkojumi, bet **izmantotas grāmatu atkārtotas izdošanas iespējas**, piemēram, izdevumiem, kas publicēti līdz PSRS okupācijai 1940./1945.gadā.»

Atbilde uz hipotēzi

Hipotēze apstiprinājās tikai daļēji. Uzsvars tika likts uz atkārtotiem izdevumiem līdz PSRS okupācijai 1940./1945.gadā, taču:

- Pirmkārt, atkārtoti laistas klajā arī tās vācu daiļliteratūras grāmatas, kas **izdotas PSRS okupācijas laikā,**
- Otrkārt, atkārtoti laistas klajā **arī trimdas latviešu grāmatniecībā** izdotās vācu daiļliteratūras grāmatas.

Galvenie secinājumi, I

- Nozares terminoloģija latviešu valodā — **pilnveidojama (trūkst terminu)**
- Latviski jau ir **zinātniskā literatūra**, piemēram, par pragmatismu, kas var būt noderīga teorijai
- «Datu masīvs par izdevējdarbību Latvijā» pārstāv tikai Latviju, bet neiekļauj trimdas izdevumus/tulkojumus pēc 1991.gada — **kur sākas un beidzas Latvija?**
- Latvijas grāmatniecība — tā **nav automātiski latviešu grāmatniecība** (etniskais/valodas nošķīrums)

Galvenie secinājumi, II

- **Datu kļūdas un neatbilstības** starp «Datu masīvu par izdevējdarbību Latvijā» un kopkatalogu (abus veido Latvijas Nacionālā bibliotēka). Datu sakārtošanas/unificēšanas nepieciešamība
- Ja raugās tikai uz pētījuma temata līdzšinējo «popularitāti», tad «pesimistiska aina», ja raugās uz daiļliteratūras tulkojumu pētījumiem kopumā, tad «**aina optimistiskāka**»
- Ir visi priekšnoteikumi, lai jau **2024.gadā taptu (vai top?) pētījumi kā turpinājumi (laikam no 2001.gada)** un nākotnē pētījumi ar jaunu skatījumu par jau izpētīto

Galvenie secinājumi, III

- 21.gadsimtā tulkotāji kļūst par tulkojumu (gan pašu, gan citu veikuma) vēstnešiem, kā arī tulkojumu kvalitātes/latviešu valodas analizētājiem, proti, attīstās **tulkotāju sabiedriskās attiecības**
- Tulkotāju un tulkošanas temats ir **papildu izpētes vērts**
- Izvērstāk ar nosaukumu «**Tulkotāji un tulkošana publiskajā sfērā Latvijā 21.gadsimtā**» prezentējos 81.Latvijas Universitātes Starptautiskās zinātniskās konferences Komunikācijas zinātnes sekcijā <https://www.youtube.com/watch?v=qmTsG0gHYaA>, un drīzumā nāks klajā krājums «*Media and Society. 2023*»

Paldies par uzmanību!
Vielen Dank für Ihre
Aufmerksamkeit!

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

«Vācu daiļliteratūras tulkojumi latviešu grāmatniecībā no 1991. līdz 2000.gadam»

Tālivaldis Kronbergs,

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes doktorants